Број 48. У Новом Саду, у среду 2. марта 1905. Година XL.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом, свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 2 кр. 98 пот. на четврт године 8 круна 75 пот.
За остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 круне

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање „Рада“ деоничарског друштва у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јована Т. Чавића,
Дописи шаљу се уредништву а претплате и огласи администрацији „Заставе“

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008

Да-ли ужа Угарска?

„Застава“ је намењена другој сврси, а не да у њој претресамо некаква академска питања. Но ако мора и тога бити овда-онда, нисам ја томе крив. За то нека ме велики део поштованих читалаца извини, ако морам и таквим стварима да запремам простор овог листа, које не могу интересовати и најширег круг читалаца.

Ја ћу се потрудити, да у најкраћим потезима и на оно, што је најбитније, одговорим.

Г. дру Ђури Красојевићу не бих имао шта одговорити, јер не знам разлоге његове: за што се не слаже! Но за то имам да одговорим г. Аристону и г. Др. П. у „Нов. Србобрану“.

I.

Г. Аристон у свом писању не служи се методом логичног тумачења. Он се држи буквалног слова закона и не би од тог одступио ни за живу главу. Бива, да се понегде послужи и логиком, но и ту на штету правилног схватања.

Ево и доказа. Г. Аристон вели, да су Угарска и краљевина Хрватска и Славонија две потпуно равноправне странке. Ако је то тако, питам ја: на што онда једној потпуно равноправној странци само автономија у администрацији, просвети и правосуђу? Ако је то равноправна странка, онда је она потпуно суверена странка па **тако и суверена држава**. Па је-ли краљевина Хрватска и Славонија суверена држава? Ја и опет велим: није! За што пак није? За то, јер се устав краљевине Хрватске и Славоније потпуно изгубио у угарском. Та и сам владар заклиње се, да ће бранити устав Угарске и удружених земаља (а не краљевина као што то г. Аристон погрешно цитира.) Према овоме Угарска и удружене земље, пошто нема — другог термина — називају се званично **земљама свете круне угарске** а не и угарско-хрватске, као што би по излагању г. Аристона према начелу потпуне равноправности требало бити.

Ја верујем, да би г. Аристон бог зна како волио да докаже: како по нагоди краљевина Хрватска и Славонија не стоји под Угарском, већ да је с Угарском равноправна. Но ту је слабе среће. Баш по њему позвани XXX. зак. чланак противно говори. У уводу истог зак. чл. вели се дословце: „Пошто су Хрватска и Славонија од столећа и правно и фактички **круни св. Стевана** припадале, и пошто је у прагматичкој санкцији изречено, да су земље **круне угарске** једна од друге **нераздвојне**: то су на овим основама с једне стране Угарска а с друге Хрватска и Славонија ради расчишћења (kiegyenlitésére) међу њима постојећих државноправних питања овако поравнање склопиле и т. д.“ Ако су дакле те земље нераздвојне земље круне **угарске**, где је ту она неодвисност тих земаља, са којом су могле као равноправна и самостална уговарати? Где је персонална унија, кад су земље ове увек и правно и физички нераздвојне биле? Та то је просто мистификовање онаких чињеница, које су у државном једном акту несумњиво на чисто изведене. Према јасном слову самог поравнања није никад постојала ни персонална, а још мање реална унија, већ се Хрватска и Славонија потпуно утопила у круновину угарску. — Тако вели само признање у поравнању; а том признању се тек мора више вере поклонити, него ономе, што г. Аристон на памет говори.

Дакле summa summarum: Хрватска и Славонија постоји само дакле у **угарском уставу**, дакле не као одвојено, самостално и равноправно биће, већ као удружено или боље казано утопљено биће у телу земаља круновине угарске, у којем телу еминентно превлађује угарски престиж, дочим Хрватска и Славонија имају само подређену автономију на пољу администрације, просвете и правосуђа И као што је то у самом поравнању, тако је то и у животу, у пракси. Погледајте само н. пр. новац у нашој дуалистичкој монархији. На угарској половини видићете само угарски натпис а не и хрватски. Свуда стоји, мађарски: Ezer korona, tis korona и тако даље.

Неко може бити завичајан из Хрватске и Славоније, неко из Бачке Баната и Срема, али сви су ти према уставу грађани угарски и као такви не мора онај из Кикинде у Загребу да полаже заклетву верности на држављанство Хрватске и Славоније, јер таквог нема, дочим неко родом из Прага, Беча, Задра, Дубровника, да постане државним чиновником у Загребу, мора да положи заклетву на држављанство земаља круновине Угарске.

Као што видите, смешно је говорити о ономе, чега нема, као да га има.

Из свега овог излази то, да званичан назив земаља круновине св. Стевана или круновине Угарске не постоји званичан назив географски. Нико не каже у животу или у географији: ове се земље зову круновином угарском, већ кажу скраћено: Угарска (Ungarn). И тако ако хоћете правилно да обележите данашњи географски појам Угарске са Хрватском и Славонијом, морате се послужити трећим изразом: шира Угарска, дочим кад хоћете да назовете ову земљу без Хрватске и Славоније, морате рећи: ужа Угарска!!

Наравно, да овакав државноправни положај Троједнице не би смео и на даље овако остати. Зато и српска народна радикална странка у своме програму донесеном у Окучанима, тражи ту равноправност двеју круновина: краљевине Угарске и краљевине Хрватске, Славоније и Далмације. И нема сумње, да ће једном и доћи до тога, да „краљевина Хрватска и Славонија“ буде у истини оно, што јесте,

ПОДЛИСТАК.

КОСМОПОЛИТА.

Леонид Андрејев.

(Наставак).

II.

Другог течаја се судбина Чичиакова на горе окренула. Све је више слабио, пробадања која је на левој страни осећао све су жешћа бивала, а за време поучавања лако се раздражио, јер су му ученици били тупоглави, богуласти и лењи. Па и у соби бр. 64. је више пута имао невоље. Одиграо се такав догађај, који су остали брзо заборавили, али њега је још дуго узбуђивао. Догодило се још у новембру. Снажни Толкачев једном за време свађе удари по лицу Ваньку Кошћурина. Било је пред вече и сви су стајали у дворишту, а осим Чичиакова сви су били напити, те од целе ствари нису ништа разумевали.

— Зашто ти мене да удараш? — викао је Ваньа Кошћурин.

— Ево зашто! — викну Толкачев, и тако га лупи, да се Кошћурин одмах [illegible]ао и једва се могао на ногама одржати. И [illegible]ста му је лопила крв. Сад већ сви почеше мирити, али се ипак нико не смеде умешати, једини Чичиаков скочи промуклим узвиком на голијата и лупи га песницом, али тако невешто, да је сам свој палац повредио. Одмах за тим осет[illegible] неки као олово тежак удар по глави и он пад[illegible]. Кад је устао присутни беху опколели Толкачева, али га нису смели дирати, само се дераху. О воме као да то није пријало, и бацао је кри[illegible]вицу на Кошћурина, који испљунувши крв на снег рече:

— Али браћо! Зар се и тако што могло догодити?

Чичиаков од бола и беса плакаше.

— Боже мој! Још ни тако што нисам до сад видео. Туку га, а он се с њима још љуби! Како су подли!

— Шта се то тебе тиче? — питаше га Толкачев. Ако не будеш ћутао, избацићемо те напоље.

— Космополита! — рече Кошћурин с презрењем, затим весело узвикујући отидоше да се веселе. Чичиаков се повуче у своју собу и тамо је дуго плакао у мраку и тишини. Насиље и неправда над њим учињена изгледаше му као таван облак, који несрећу и пропаст предсказиваше, док му стране земље изгледаху као рај

— Да бар тамо могу умрети! — уздахнуо би

Идућег дана дође му први пут у собу Кошћурин. Стидљиво и збуњено дуго је разгледао по соби.

— Како је необична твоја соба! Изгледа као каква калуђерска ћелија, — рече скоро плачући.

После недељу дана све је било у свом реду. Толкачев је, на радост свију поново показивао своје мишице и своју снагу. Чичиаков са неким страхом посматраше његов дебели, црвени врат и његове огромне песнице и осећао се тако слабим, као пиле спрам јастреба. Оно насиље увек му је пред очима лебдило. Но зато ипак није хтео да пружи руку Толкачеву, нашто се овај само смејао и више би га пута ословио:

— Но г. Космополита! Кад ће те већ однети једном ђаво одавде? Толико ти кажем, нек те носи што пре, јер ћу ти може бити још и ребра изломити.

Чичиаков се поплаши и рече у себи:

— Још ни то незна, да не говоримо с оним, ко нам руку не пружи.

Толкачев се само смејао:

— Не бој се! Само се шалим. Марим ја за такве маторе псе.

Одмах су лакше дисали сви јер су се бојали, да ће Толкачев опет почети кавгу. Често су молили Чичиакова да се помири с њим.

— Па он је добар момак! — говорили су, ал' не искрено, јер нису смели рђаво рећи за Толкачева, ни за леђи му. Само Карујев одобраваше Чичиаков поступак; после оне туче ретко је долазио.

Већ је имао у џепу 290 рубаља и надаше се, да ће око априла имати свих 400 рубаља. Имао би још и више, али су му 10 рубаља једном одузели од плате. Чичиаков је био мирнији и сигурнији, кад му је новац у џепу. Више вечери провео би сам у соби, размишљајући о будућности и о путовању, а неке ситнице већ и упаковао. Срце би му тада неку тиху, чисту жудњу осећало, за нечим слатким, непознатим.

Спрам другова сада већ беше поверљивији; није се срдио на њих. само их је жалио. Жалио их је, јер је страшни Толкачев још увек међу њима, јер су толико пили, да их је све несретан дивљи живот очекивао, у коме им ни једна жеља неће бити испуњена. Нестаће их, пропашће у борби за опстанак а пут поправљања већ је пресечен за њих.

Нарочито је жалио енергичног, храброг Ка-

а што данас у ствари није и што би ви г. Аристоне хтели, да буде.

С овим г. Аристоне с вами би био готов!

II.

Г. Др. П. је такођер скроман као и г. Аристон. Не казује свога имена, ваљда за то, што се овде не пита: ко? већ: шта? Па добро! Ја, вала, научих с пуним именом, нек се види: ко заступа шта!

Г. Др. П. вели, да је „Н. С.“ орган **већег** дела српског народа у Троједници. Ово је мени ново! Ја не знам, где је „Н. С.“ установио то: да је уз њега в е ћ и део српског народа? Шта би рекао „Н. С.“ кад би земунска „Народност“, као званичан орган српског клуба рекла, да је она та, која преставља српски народ, јер је српски клуб представник васколиког народа српског у Троједници! Видите ли ви сву сиротињу ваше разметљивости.

Г. Др. П. је особит софистичар. Вели није се Хрватска и Славонија у Угарску утопила или како он то увијено вели: није ступила у јединство с Угарском. Та да богме, по вашој логици није, али ено шта каже увод у поравнање! Вели, ове земље се никад нису ни правно ни физички р а з д в а ј а л е! Кад се нису раздвајале, онда су се утопиле. У т о п и л е у к р у н о в и н у у г а р с к у. А што ви о некој заједници и то двеју „равноправних“ и „независних“ фактора говорите, то је боже ми опрости — бенетање!

Г. др. П. чика ме, да му кажем: шта је то држава? Читао чов) дра Богослава Шулека: „Хрватски устав“, па нашао, где овај добри човек о д р ж а в и говори, па сад стао, да се са мном разговора! Е гле ти њега враголана, како се он извитопе рио! Та да! Кад по Шулеку постоји „хрватски устав“, онда конзеквентно постоји и „хрватска“ држава. Умудри их боже! А зар не видите, јади вас не знали, да по 30. зак. чл. од 1868. постоји само устав за земље к р у н о в и н е у г а р с к е. Где вам је тај „х р в а т с к и“ у с т а в? Тамо где је и „хрватска“ држава, тамо је и тај устав — по свој прилици у месецу! И такви људи имају образа да са неке висине говоре о таквим стварима, којима нису ни дорасли.

Далеко би ме одвело, да прикажем: колико је бесмислица избацио г. др. П. и да све побијем оно, што је он рекао: о држављанству јер он не признаје да је ово ј е д и н с т в е н о држављанство, чему се ни не чудим; не признаје ни да је заједничко, поред свег тога, што вели, да је однос између Угарске и Тројединице једна з а ј е д н и ц а, већ вели, да је то посебно чисто хрватско-славонско држављанство, а за доказ томе цитира пасус „домаћи синови“! Али молим вас: шта су то „домаћи синови?“ Зар су то баш само синови Хрватске и Славоније, а не и синови земаља круновине Угарске? Та круновина угарска је и њихова д о м о в и н а! Та то тек ваљда нећете опорећи!

Ето тако изгледа дубоко знање оних, што не знају даље од Шулека и Пливерића.

За то и опет — нос у футрол!

Др. Бранко Илијић.

*

По изричној жељи др Бранка Илијћа пуштамо овај одговор. Уредништво ће у овој ствари рећи своју завршну у једном од идућих бројева. Пр. У. „З“.

Учитељске плате у Хрватској и Славонији.

I.

Сачекали смо крај троједничке јесење саборске перијоде, која се закључила тек у фебруару т. г. са дебатом о прорачуну за годину 1905.

У тој перијоди најзнаменитија је тачка била: уређ ње чиновничких плата.

Пре него што се упустимо у оцењивање овога питања, установљавамо: да је троједнички сабор од прошлих двеју година, једнодушно се изражавао у неколико маха и јавно признао: одличан, узоран, истрајан, успешан и патријотски рад троједничког учитељства, као и преку потребу уређења учитељских берива.

С једне стране усљед тога признања и озбиљног наглашавања отаца домовине, да је њихова неоспорна дужност и земаљска потреба — да се учитељско питање озбиљно стави на дневни ред и да се то питање већ једном праведно у ред доведе. С друге пак стране то је питање задавало бриге, како влади тако и оцима домовине, што је то спорно питање почело у јавности све чешће избијати на површину. Влада „праведне и поштене управе“ да би забашурила свој рад а јавности да би замазала очи и запушила уста, одредила је као бајаги у јесен 1903. позвавши и наредивши стручним људима да питање учитељских берива свестрано проуче, па према томе да се удеси и промена школ. закона од год 1888. који је и онако бедно учитељско стање у Троједници погоршао, углед понизио, важност им омаловажио и довео до тог стања да по статистици ни 4% не може да доживи своју тешком муком заслужену мировину; јер законодавац тог фамозног школ. закона од год. 1888. дошао је на ту грешну мисао: да подигне службовање учитељско на 40 година службе, да установи минимум плате свотом од 800 к. и да уведе у науковну основу тривијум т. ј. читање, писање и рачун.

Зашто је тај закон донешен и како је постао казаћемо мало ниже.

И заиста се у богоштовју радило свом живошћу на проучавању учитељског питања као и на реформи школ. закона од 1888. и науковне основе — главни противник свега тога беше тадањи шеф Армин Павић, кога је већ дотле, био уздрман положај, ради неког скупоценог ћилима, усљед тог одлучног одупирања бану Пејачевићу и његовом доглавнику Шумановићу, уздрмао се положај још озбиљније и дотле је дотерало да је Павић морао ићи и молити грофа Хедерварија, свога моћног покровитеља, да му измоли милост, да га пусте до пролећа 1904. када ће по навршеној 40. години службе и сам се захвалити, те бар да му се пружи прилика, да часно сиђе са позиције, коју је тако недостојно и обилато употребљавао на корист своју и својих присних, а на очиту штету и понижење троједничког учитељства!

Тако и беше. Павић паде а на његово место дође Чаврак човек — не по женијалности или стручној спреми својој — достојан те високе и по организам државни и будућу народну просвету, живот и рад, на правцу подизања народњег подмлатка те важне позиције; већ човек у коме бан Пејачевић има поверење и наклоност из оних времена кад заједнички службоваху у Осеку, први као велики жупан а други као поджупан вировитичке жупаније, не са горе истакнутих разлога — већ, са разлога: магнатско салонских!

Па шта би? Затресла се брда родио се миш!

Г. Чаврак пл. Летовачки при ступању свога за њега сувише часног звања, развикао се у сабору са својим програмним говором. Том приликом је на сва уста викао: како ће му прва и главна брига бити да учитељско бедно материјално стање, према сувременим приликама а достојно њиховом продуктивном и за државу корисним радом, обилато али праведно према осталим чиновницима регулише, и да њихов запостављен и неправедно понижен сталеж на ону висину стави, које му место у сувременом друштву одавна већ и припада — али одмах за тим избија у свој ругоби његов полицајни дух са претњом: да ће он сваког од учитеља немилице прогонити и немилосрдно, тко се не буде угибао и удовољавао у пуном свађању и значењу интенција владиних!

Кад дође дан да се и прорачун за богоштовје и наставу претресе а тај исти Чаврак не рече ни више ни мање већ ово:

Отуд посљедујући мањак прогресивно расте тако, да је допринос за год. 1905. из земаљских средстава нарастао већ на 282 440 к. Узрок неповољноме стању те мировинске закладе, ваља тражити у следећем: што је заклада прерано на снагу стала; што је оверзуална свота, коју плаћају општине да се откупе од плаћања мировине својим учитељима прениско са износом од 200 к. одмјерена, што намјесни и привремени учитељи не плаћају мировинске пристојбе а службене године спроведене у томе својству урачунане су у мировину; што се самосталне катехете именују само привремено и што се напокон удате учитељице морају одрећи учитељске службе а имаду онда право на отправнину. На самим отправнинама исплаћен је задњих 15 година 138.188 к.

Све истакнуте околности намичу зем. влади крај њене одговорности тешку дужност неформсирати без рачуна умножање доиста потребитих пучких школа. Све околности, стављају зем. владу у положај, да крај најбоље воље није могла јоште у мериторну расправу узети и са стране заниманих и са стране високог сабора опетовано пожуривано питање повишења берива пучког учитељства!

Да би јасније и прегледније било оно што долази — држимо да неће бити с горег почети од год. 1874 Рад од 31. године може ресветлити ако не сасвим а оно бацити на ово јадно учитељско питање доста интензивну светлост те ће се јасније видети зашто је тако испало учитељско питање о њиховим беривима; у каквом се положају налази троједничко учитељство; како се требало поступати при решавању тога питања; и усљед тога какве последице могу наступити?

Прво да напоменемо, са којих је мотива постао школски закон од 1874. и рад до 1888. И овај период од 14 година може бити да ће нешто светлости у то питање допринети.

До године 1874. Хрвати су имали врло мало школа, а имали су учитеља, јер имадоше мушку препарандију у Петрињи, а женску у Ђакову. Учитељи без школа немају смисла, зато су се многи по свршетку наука упутили у финанцијалну струку, поште и т. д. Та нужда нагнала је прваке хрватске да створе школски закон год. 1874. и да отму од Срба вероисповедне школе, не ради њихових школа, већ ради њихових школских фондова и општина.

Да би тај закон имао повољнијег и сигурнијег успеха тежио је да задобије учитељство и народ. Да учитеље задобије разделио је школе на класе и то овако:

I.	класа	са минимумом	700	фор.
II.	„	„ „	600	„
III.	„	„ „	500	„
IV.	„	„ „	400	„

и сваки пет година 10 % од постигнуте плате. Слободан стан у нарави или 100 фор. станарине и 6 хвати тврдих дрва.

Разуме се да је оваки закон био златна удица за конфесионално учитељство

рујева који је тако рећи срљао у пропаст, и у последње време живљаше врло неуредно.

— Зашто не путујете и ви? — молио га је Чичиаков.

— Куда? — питаше Карујев, јер га није разумео.

— Па у иностранство!

Карујев раздражен одговори:

— А ја сам мислио... — али даље није наставио, него учтиво дода: Ви на сваки начин путујете? Шта да и радите овде? Путујте ради ваших живаца.

— Лето ћу провести у Швајцарској.

— Врло добро! — повлађивао је Карујев, затим се опрости од Чичиакова, као да га је једва познавао. На неколико дана и он је отпутовао.

Око половине марта један ђак из собе бр. 64. Панов, славио је дан свога рођења, па је позвао и Чичиакова. Када се Чичиаков тога вечера опростио и од последњег свог ученика, кога је поучавао, и на улицу ступио, свеж, пролетњи ветрић удари му у лице. — Још мало, — мислио је у себи, а срце му поче јаче ударати; у души се радовао, али је овладао њим неки необичан осећај, као у опште код оних, који се на далеки пут спремају. Небо је било облачно, а облаци лећаху као какве грдне, гигантске птичурине. У њиховом одређеном летењу Чичиаков замишљаше као неки храбрећи позив и подстрекивање и у том тренутку волео би узвикнути од радости. — Још мало! Још мало! — мислио је.

(Свршиће се.)

које се таворило са платом од 250 фор. па до 600 фор. коју је плату имало само учитељство у Земуну, Митровици и Осеку. Остали сви мање до 250 фор.

И успели су. Народу су преко својих поджупана, и тајника саветовали да прихвате тај закон, јер неће они издржавати учитеља већ влада; неће они зидати школе већ влада; неће они куповати учила и књиге то ће издавати влада (али не рекоше зашто ће држати у својој наклади) и разуме се, поред свих лепих речи, поред онако тешких животних прилика и мучних односа између млађег учитељства и старијег свештенства као и конзервативне школске власти, последњи од свих заинтересованих фактора, велимо последњи се изјаснише за прихват комуналних школа учитељи!

А школски савет? Од год. 1874. до данас непрослови како ваља нити једног озбиљног корака учини за рецитирање тих конфесијоналних некадањих српских вероисповедних а сада комуналних школа у Троједници. Једино што се мајски сабор од 1902. обратио у тој ствари троједничком сабору, но и судбина те представке за сад је непозната.

Овај појав јасно илуструје зашто је троједничка влада употребила тај мамац закон од год 1874.

Нови Сад, 2. марта.

Криза у Угарској. Здружена опозиција и јуче је држала саветовање. Између осталога барон Банфи и Дарањи посетили су грофа Јулија Андрашија и са њиме дуго конферисали.

*

Јуче је барон Банфи држао говор пред бирачима будимпештанског II. изборног среза, који припадају Банфијевој новој странци. Између осталога Банфи је нагласио могућност, да ће ускоро доћи до нових избора за угарски сабор.

Политички преглед.

Изјава посланика Трумбића. Председник клуба „странке права“ у далматинском покрајинском сабору, Трумбић издао је — у погледу припојења Далмације Хрватској и Славонији, у „Нар. Листу“ ову изјаву: „Чињеница јест, да далматински Хрвати не ће никада одустати од сједињења с Хрватском, премда знаду за све недаће, које нанашају Хрватској империалистичке тежње Мађара, који постепено иду за тим, да Хрватској уништи и оно мало аутономије; кад би Мађари хтели да воде здраву политику, те се представница Мађара — неодвисна странка — знала отепсти шовена и парасита, пошла би у сусрет хрватском народу, јер Мађарска без Далмације, Босне и Херцеговине нема пута на исток, а у случају да се оживотвори мисао аустријских политичара, да од Далмације, Босне и Херцеговине створе посебни политички склоп, могла би Хрватска, од Угарске запостављена, стегнута и запрећивана у народном развитку, тежити к овој новој политичкој групи“. За то пре свега тражи др. А. Трумбић у име здраве политике слободну, задовољну и мирну Хрватску, која би као такова била најјаче средство јемство за утеловљење Далмације, па не само то, него и јако уточиште Угарској у њеној борби за независност према Аустрији. (То је тај славни старчевићев „оквир“ у „обсегу монархије“ којим се хоће — на туђу штету да створи Хрватска држава — од Балкану до Триглава. Пр. ур. „З.“)

Руско-јапански рат.

Куропаткин у свом најновијем брзојаву јавља, како је руска војска код Тијенлина већ потпуно устројена у убојну линију. Ово је најбољи доказ, да се руска војска повукла по напред утврђеном плану, у најбољем реду и најтачније, јер само се тако могла одмах устројити у нову убојну линију, за нову борбу.

Но ово је уједно и најбољи доказ, да руска војска није претрпела огромних губитака ни у људству, ни у топовима, и да њоме није овладала никаква паника. Да је тако било, неби се могло за неколико сати тако рећи, десити да се она одмах стави у убојну линију. Ово се догодити могло само на тај начин што се повукла у потпуном реду и свако одељење заузело положај, који му је из раније одређен био.

То што Куропаткин јавља, потврђује данас и највећи део оне штампе, која је до јуче писала о потпуном руском поразу, катастрофи, ужасним губитцима, и т. д. Они данас отворено пишу, како ће се свако морати дивити руској позадници, која је тако изврсно решила своју тешку задаћу. Али су у ратној повесници ретки примери такове храбрости, таког пожртвовања и истрајности. Но полазе и даље и истичу, како нетреба заваравати неуки свет, како су руски губитци ужасни а јапански мали. Данима је трајала ова крвава борба и Јапанци су за све то време предузимали силне, очајне, тешке јуришe и нападе. По свакога мора бити јасно, да су за све то време, јапански губитци морали бити велики, несрављено већи од руских, који су иза утврђених положаја одбијали те нападаје. Нека се узме оно што је најповољније по Јапанце, наиме, да су и Руси при повлачењу могли претрпети велике губитке, веће но Јапанци, но ипак мора да су јапански губитци због оних силних очајних напада већи од руских. Кад би се најдаље ишло у симпатијама према Јапанцима, то се може само још то рећи, да су губитци приближно једнаки. Преко тога већ нико паметан не може ићи, осим кад би се дао завести оним разним измишљотинама, које су ницале у усијаним главама појединих извештача, и које су већ на себи носиле печат неистине и претеране уображености. Но све су те фантазије убијене у главу, да ни одраслије дете не може данас више у њих веровати.

Но не пише данас тај већи део штампе тако само о борби код Мукдена Наводи, како је пуста машта појединих приватних извештача могла само пустити у свет, онако неразмишљено срочене брзојаве, да се балтичка флота враћа натраг у Русију. Да она то хоће, неби пловила према Тангеру и суецком каналу. Да се кући врати, ту бар не би морала бирати најкраћи и најбржи пут. И кад се кретала на бојиште, највећи руски бродови ради што веће сигурности пловили су око Африке. У опште убојни бродови и могу потпуно сигурно проћи кроз суецки канал. И зашто сада при повратку да то рескирају и зашто да плати Русија бар девет милијуна круна више за пролаз кроз тај канал и да изложи своје најскупље бродове бар далеко мањој сигурности, но кад би пловили около и кад је свеједно, хоће ли ти бродови стићи дан два пре ил касније натрзг. И ово је јасан доказ да балтичка флота не мисли натраг, а пловили према Тангеру, што хоће да изиђе на сусрет бродовима, који треба да је појачају, или што неће толико да се задржава код Џибутија, или што мисли одмах, чим јој се ти бродови придруже даље напред, то ће се ускоро показати.

При свем том поједини израиљски и енглески приватни извештачи, као и јапански приватни па и полузванични извештаји продужују, да шире сваковрсне измишљотине; само што у њих нико неверује.

Вести из места и са стране.

Како Срби, а како Хрвати.

Читамо у „Народној Обрани“: У суботу после подне 11. о. м. (п. р.) одржана је седница читаоничког одбора у Чепину под председањем Јована Магарашевића, православног српског пароха, као подпредседника, те је на његов предлог поштар Антон Такач због познате увреде на хрватски народ једногласно искључен из читаонице, као недостојан члан тога друштва. У одборској седници присуствовала су четири Србина и један Хрват.

Српски универзитет.

Прекјуче је изишао закон, по коме се српска велика школа претвара у универзитет. Од досадањих редовних професора влада је именовала њих осморицу и поверила им, да они изаберу још дванаест других. Остале научне снаге су подељене на ванредне професоре, доценте и асистенте.

† Мита Бига.

Пишу нам из Митровице: „Ових дана сахранисмо честиту старину, најмлађег брата јуначког народног ђенерала Петра Биге, Миту Бигу. Покојни „деда-Бига“ родио се у Сурдуку као син граничарског капетана, а као официр учествовао је у биткама на Сентомашу и код (варадинских) Текија. Ту је и рањен и кад се излечио, прешао је у ђумручку службу и служећи у Земуну, чинио је многе услуге Србији, кад је требало преносити барут и друге ствари. Покојни „деда-Мита“ био је честит човек, од грађанства поштован, знао је многе ствари из угарске револуције а нарочито из најновије српске историје. Лично је познавао велике људе, па и кнеза Милоша. Дочекао је дубоку старост од 87 година, до смрти свеж и присебан. Сахрањен је у гробницу, коју је сам себи сазидао и у сандуку, који је још за живота сам себи спремио. Лака му црна земља!“

Књижевна својина у Србији.

Немачки књижевник Блумауер у својој духовитој травестији вергилове „Енеиде“ прича, како је Енеа у подземном свету наишао на чопор паса, како глоћу човечију лубању. Кад је свог пратиоца питао шта је то, одговорио му је пратилац: „Ти пси су на земљи били књижари-издавачи, а она лубања је била глава једног сиротог књижевника...“ Тим је хтео духовити Блумауер да покаже на ужасан недостатак у законодавству и начин, како се извесна класа људи о туђој муци и зној богати. — У Србији је до скора било слободно прештампавати туђе ствари, а у трговачким уговорима са страним државама па ни у земаљским законима никоме није пало на памет, да заштити „душевну“ својину. Тако се догодило, да су на пр. Хрвати и још неки други шпекуланти (међу њима на жалост и неки Срби!) прештампавали и извртали текстове српских народних песама из Вукове збирке. Сада је ових дана тужио у Београду писац Михајло Сретеновић књижара Тому Јовановића, што је књижар прештампао без његове (писчеве) дозволе „Девојачки гроб“. — Суд је осудио књижара да плати књижевнику 250 динара, глобу и трошкове. То је ново у Србији, али је добра лекција за сва оне, који су хтели да живе и да се туђом муком богате!

Брзојави „Застави“.

Стигли 2. марта.

Руско-јапански рат.

Мукден. Највећи део руске војске стигао је у Тијелин.

Токио. У Јапану сматрају борбу код Мукдена као одлучну победу и закључили су да воде борбу до краја. (Овим треба да се завара јапански народ. Пр. ур. „З.“)

Петроград. Куропаткин јавља, да је руска војска већ постављена у убојну линију. Непријатељ сад предузима само разне извиђаје.

Петроград. Поговара се, да је генерал-лајтнант Сухомлинов наименован за шефа Куропаткинова генерал штаба.

Петроград. Ратни савет закључио је, да мобилише три корпуса.

Париз. Овде је зачет јак покрет против руског новог зајма. Закључење његово доиста је одгођено. (Ово је без зумње опет једна измишљена приватна вест. Пр. у. „З.“)

Токио. Међу заробљеницима, који су се предали западно од Мукдена, налази се и 16. руски корпус. Држи се, да се многи Руси налазе скривени у кинеским кућама. Поговара се, да је пао и генерал Билдерлинг. Куроки јавља да је земља пуна гладних Руса, који се Јапанцима предају. Гоњење још траје. Већина страних војних аташеа, који су се налазили у руском главном логору, пали су Јапанцима у руке (Цела ова вест, за коју и сами Јапанци веле „поговара се“, „држи се“ и т. д. није истинита. Пр. у. „З.“)

Изгреди у Русији.

Петроград. Покрет штрајка приметно слаби. Добро кнеза Сергија код Дмитровска опљачкано је и спаљено.

Читуља.

Сатмар. Владика Меслењи умро је.

Крађа на граници.

Потрожањ. Оружана румунска разбојничка чета појавила се у пограничким алпима, напала је ненаоружане пастире и отела је 600 глава оваца, жандармерија пошла је за њима у потеру, но они су се већ били спасли преко границе.

Трговина.

НОВИ САД, 2 марта 1905. године.

Пшеница прве каквоће 19 к. 40 п. до 19 к. 60 п.
Пшеница средња 19 к. — п. до 19 к. 20 п.
Пшеница лакша 18 к. 60 п. до 18 к. 80 пот.
Наполица — кр. — пот. до — кр. — пот
Јечам 14 круна 60 пот. до 15 кр. — пот
Зоб 14 кр. 20 пот. до 14 кр. 30 пот
Кукуруз у зрну ст. 15 кр. 20 п. до 15 кр. 40 п.
Кукуруз у зрну н. — кр. — п. до — кр. — пот.
Маст 128 кр. — пот. до — кр. — пот.
Сланина 128 кр. — пот. до — кр.— пот.
Сланина паљена 128 кр. — п. до — кр. — п.
} по киле

Свињи угојени тешки 90 до 92 пот.
Свињи средњи . . 86 до 88 „
Свињи лаки . . 88 до 82 „
} по киле

живе мере.

Теоци 60 п. до 68 пот. по кили
Јагњци 68 п. до 76 п. по кили
Овци — кр. до — кр. по пару.

Књижевне вести.

НАРОДНА КЊИГА

готова је и већ се распродаје

РУСКО-ЈАПАНСКИ РАТ

спевао, написао и о свом трошку издао

НЕГОВАН РАНИТОВИЋ

са 22 лепе ратне слике

у двадесет песама.

ЦЕНА ЈЕ 30 НОВЧИЋА.

Књига износи пет табака а добија се код Негована Ранитовића у Суботишту (пошта Буђановци -Срем.)

Препродавцима дајем највећи попуст.

204 1-6

КОНТОАРИСТКИЊА

вешта српско немачкој кореспонденцији као и осталим контоарским пословима — треба једној агентурској радњи. Рефлектантканије, које су вичне стенографији и писању на машини, имају првенство. Понуде се шаљу на администрацију „Заставе“, Нови Сад (Ujvidék) под шифром: — „Агентура“ број 10.

193 3—3

ОГЛАС!

Потрошаринско удружење Срба Староврбашана потребује за своју мешовиту радњу

ДЕЛОВОЂУ

коме у дужност спада за радњу потребну робу набављати и препродавати. Награда за почетак К 60 месечно. Изабрани ће моћи ступити одмах. Молитељи нека се са потребним сведоџбама обрате на **Милана Калуђерског Ср. Врбас**

195 2—3 **Управа.**

Стечај.

Господјиначка честичарска задруга за међусобно помагање и штедњу, расписује стечај за

201 2—2

КЊИГОВОЂУ

са платом 1200 круна годишње. Рок пријаве најдаље до 12. (25.) марта. Истом је нужно да осим српског језика влада мађарским или немачким.

МОМАК

26 година стар, испитани бележник, писар са платом од 1000 круна, а приходом до 600 круна годишње, у једном већем српском месту у Бачкој, рад је да се ожени са старијом девојком из добре куће, која би му донела 8000—10.000 круна мираза.

Писма треба упутити администрацији „Заставе“ и на њима означити број **10.**

Дискреција највећа.

203 2—3

ОД ПРВОГ МАЈА

до почетка августа бавићу се опет у Каменици и држаћу од кр. владе концесиониране курсове из књиговодства, засебно за мушке и за женске. Испити се могу полагати у Бечу. Моја метода јамчи за најбржи успех, што сведоче неколико стотина мојих ученика. Озбиљне понуде (с плаћеним одговором) примам само до 15. априла (п. р.)

Вршац

Проф. J. Моган
(Prof. J. Mogan, Versecz.)

115 5—7

Сомборски овчији сир!

Велика трговина и главни извоз најбољег овчијег сомборског зрелог сира, почеће 10. марта п. н. к. свој редован извоз далеко припознатог

најбољег сомборског овчијег сира

поштом и жељезницом у дрвеним качицама изнад 6—40 клг. величине

Сир је ванредно добар, да надмаша све досадање светске и фабричке сиреве. С тога се препоручује свима поштованим гг. препродавцима и потрошачима и моли, да и даље изволе прихватити овај наш

домаћи производ из српског сточарства

како би још знатније проширен био у свима крајевима света.

Најскромније обраћа се још пажња, да једино доленаведена фирма, чист овчији сир одпрема, која ће свагда за време сезоне солидно да послужи.

Осим тога фирма извози још и **најбољи сомборски кравији зрео сир.**

Моли се за што веће налоге шиљати на адресу:

Dusan Daljcsev Zombor Bacska (Ungarn.)

Послуга брза и тачна а цена ванредно јефтина, које објављује бадава и франко.

152 5—15

БРАЋА РАБШТЕРН

НОВИ САД 146 8—

ПЕЦИВО ШЉИВОВИЦЕ И КОМОВИЦЕ

Фабрика шесструке сирћетне есенције.

На темишварској и вршачкој земаљској изложби (јубиларној) дипломом првог степена одликован.

Цикмунд и Друг

У НОВОМ САДУ

каванџијска улица бр. 19. у сопственој кући

ПРВА НОВОСАДСКА ФАБРИКА

пољопривредних машина

и ливница гвожђа и метала

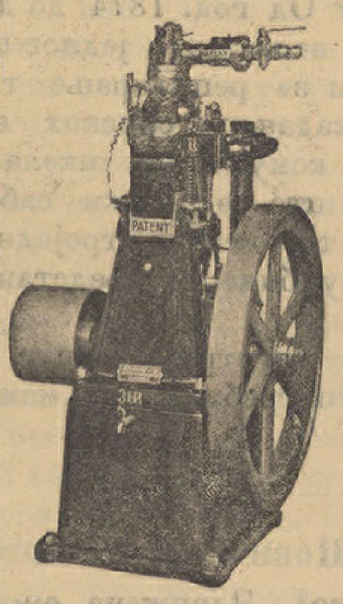

препоручује своје сопствене производе машина, особито специјалисте у сејалицама

Columbus-Drill,

патентирани сопствени производ за равнице, доловите и брдовите пределе, најновије системе по сопственој конструкцији, за коју потпуну гаранцију примају. Намештање и удешавање млинова по новој системи, као и све у ову струку спадајуће оправке извршују се најтачније.

Сопствени производ

бензин-мотора

који су потпуно усавршени и без опасности.

Ценовници стоје на расположењу и отправљамо исте бесплатно. 1123 29—100

НОВО! Rákóczy-Drill НОВО!

машина за сејање.

КАРЛА ДРЕСЛЕРА

(KARL DRÖSSLER)

ц. и кр. повлаштена фабрика пољопривредних машина

БУДИМПЕШТА. VI. Váczi-körut 59.

израђује најсолидније

Пољопривредне локомотиве, машине што се саме крећу, локомобиле, потпуне гарнитуре вршаћих машина с погоном на коњима и људском снагом, машине с бензинским мотором, и са мотором за олај, цео намештај за млинове.

ПОТПУНЕ ГАРНИТУРЕ ПАРНИХ ПЛУГОВА

и све друге пољопривредне машине, најбоље врсте

под најповољнијим условима за плаћање.

Ценовнике и прорачуне шаљем на захтев бесплатно

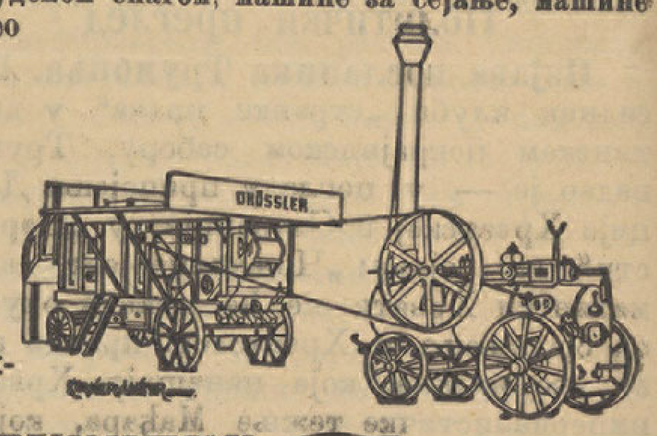

3—25 177 **ТРАЖИМ ЗАСТУПНИКЕ.**

НЕ ОБИЋИМО СВОГА!

Д. ЈАСНИЋ, Нови Сад, житна пијаца бр. 16.

Велико стовариште пољопривредних машина чешке фабрике и шиваћих машина немачког фабриката, као и техничких ствари, потребитих за машине: зејтина за машину и цилиндар, тавотмасти, кајиша, шина за бубањ, нитнова, платни, шнала, узаних и ширих кајиша за шивење, жутог дрота, кучине, вула, итд. поњава, врећа, децимал- и баланц-кантарева, челичних глава за плугове, гвоздених плугова разне сорте; нарочито ове године јако тражени сечки имам најбоље сорте, а по јефтину цену.

Да сам до данас савесно и тачно а умереном ценом све моје пошт. муштерије послуживао, доказ је, што су се за ово кратко време одазвали неколико стотина, који су један другог препоручивали и не могу пропустити, а да се јавно не захвалим искреној браћи Бачванима, Сремцима, Банаћанима и Словацима, и молим их, да и у будуће свој свога у заштиту узме и један другог мени шаљу, а ја ћу свагда као и досад знати и оправдати то поверење.

Уједно лепа хвала на сећању Високопречасном господину Георгију Марјановићу архимандриту манастира Кувеждина, који је потребне машине код мене узео, као и пречасном господину, оцу игуману Сави Орловићу, настојатељу манастира Јаска, те молим, да и остала Високопречасна господа манастирска не заборави на мене.

Желећи од Бога здравље и родну годину, бележим се са српским братским поздравом и велештовањем

155 5—20 **Д. ЈАСНИЋ.**

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.